

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

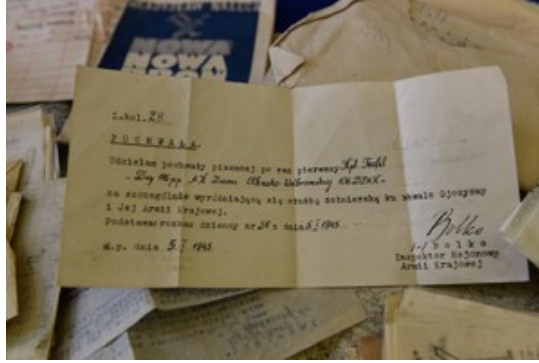
<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/wideorelacje-spoty-i-do/200104,Odnalezione-w-Olkuszu-dokumenty-116-pulku-piechoty-AK-trafily-do-Archiwum-IPN-w-.html>
03.05.2024, 11:39

Odnalezione w Olkuszu dokumenty 116 pułku piechoty AK trafiły do Archiwum IPN w Krakowie

11 kwietnia 2024 r. w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia” IPN w Krakowie nastąpiło oficjalne przekazanie do zasobu Instytutu Pamięci Narodowej cennych archiwaliów Armii Krajowej.

Protokół przekazania archiwaliów podpisali przedstawiciel darczyńców Krzysztof Ostrowski i dyrektor krakowskiego oddziału IPN dr hab. Filip Musiał. Dyrektor Archiwum IPN Marzena Kruk mówiła w swoim wystąpieniu m.in. o projekcie Archiwum Pełne Pamięci.

- Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej, to część narodowego zasobu archiwalnego, tzn. takiego, który jest przechowywany w całości. Podlega specjalnym procedurom zabezpieczającym i związanym z dostępem do niego [...] Często dokumenty potrzebują fizycznego zabezpieczenia. Papier jest tworzywem bardzo kruchym, który wymaga specjalnego przechowywania i traktowania. Tak jak jest w przypadku tej kolekcji. Nie jest w złym stanie, kiedy patrzymy na nią gołym okiem, lecz kiedy spojrzysz na nią fachowiec, wie, że potrzebują wielu specjalistycznych konserwatorskich zabiegów. [...] W Archiwum IPN zbudowaliśmy pracownię, która jest w stanie przeprowadzić pełen zakres kompleksowych prac konserwatorskich na dokumentach o podłożu papierowym oraz innego rodzaju pamiątek – powiedziała dyrektor Kruk.

Darczyńcy, prof. Michał Ostrowski i jego syn Krzysztof Ostrowski, opowiedzieli m.in. o

okolicznościach odnalezienia dokumentów, a Cezary Brożek z Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa streścił historię akowskiej partyzantki w rejonie Olkusza i Miechowa.

Cenne pamiątki odnalezione podczas remontu domu

Krzysztof Ostrowski odnalazł podczas remontu domu dokumenty 116 pułku piechoty ziemi olkusko-wolbromskiej, wchodzącego w skład 106 Dywizji Piechoty Armii Krajowej. Postanowił przekazać je do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

Są to trzy zwoje, które były zawinięte w stare niemieckie gazety. Po odpakowaniu jednego z nich okazało się, że w środku znajdują się dokumenty, wytworzone przez sztab 116 pułku piechoty Armii Krajowej, w okresie od lipca 1944 do stycznia 1945 r. Większość z nich, w tym rozkazy, spisy wyposażenia pułku i składy osobowe batalionów, podpisane są przez Jana Kałymona „Teofila”, dowódcę 116 pp AK. Wśród cennych dokumentów znajdują się również rozkazy dowódcy 106 Dywizji Piechoty AK Bolesława Nieczui-Ostrowskiego. To unikatowe archiwalia.

Udało się nam częściowo ustalić, w jaki sposób archiwum Armii Krajowej trafiło do domu Państwa Ostrowskich w Olkuszu i dlaczego zostało tam ukryte. O tym opowiedzą prof. Michał Ostrowski i Krzysztof Ostrowski – właściciele domu.

Ciekawostką jest to, że dom, w którym zostało znalezione archiwum AK należał kiedyś do gen. bryg. Stefana Buchowieckiego, lekarza, legionisty i organizatora legionowych szpitali polowych, żołnierza wojny polsko-bolszewickiej. Jego syn, Jan Stefan Buchowiecki, w 1939 r. trafił do obozu NKWD w Starobielsku. Został zamordowany przez Sowieców w Charkowie.

Odnalezione w Olkuszu
archiwum 116 pp AK.
Fot. IPN

Odnalezione w Olkuszu
archiwum 116 pp AK.
Fot. IPN

Odnalezione w Olkuszu
archiwum 116 pp AK.
Fot. IPN

Obwód ZWZ-AK Olkusz

Wchodzący w skład Inspektoratu Rejonowego Miechów i Okręgu Kraków, Obwód ZWZ-AK Olkusz obejmował wschodnią część przedwojennego powiatu olkuskiego. Obszar ten rozciągał się od Kroczyca na północy po Skałę na południu oraz od Pilicy na zachodzie po Żarnowiec na wschodzie, obejmując miasto Wolbrom.

W połowie 1942 r. siły obwodu na skutek aresztowań zostały niemal całkowicie rozbite. Reaktywowano je jesienią 1943 r., a wkrótce potem uległy znacznemu zwiększeniu w

związku ze scaleniem AK z Batalionami Chłopskimi. Teren podzielono na trzy podobwody (każdy z nich dzielił się na cztery placówki) oraz pokryto odrębną siatką wywiadu i kontrwywiadu. Wiosną 1944 r. w rejonie Olkusza działał jeden oddział partyzancki oraz kilka grup i patroli dywersyjnych, które przeprowadzały liczne akcje sabotażowe, rekwizycyjne, likwidacyjne i porządkowe.

Na podstawie rozkazu komendanta Okręgu AK Kraków gen. Stanisława Rostworowskiego z 31 lipca 1944 r. - w związku z odtwarzaniem sił zbrojnych w kraju oraz przygotowaniem do operacji „Burza” - na obszarze Inspektoratu Miechów powołano 106. Dywizję Piechoty (dowódca mjr Bolesław Nieczuja-Ostrowski „Bolko”), a w jej ramach 116. Olkuski Pułk Piechoty. Całość zasobów ludzkich i uzbrojenia obwodu przeniesiono na stan pułku, którego dowództwo objął kpt. Jan Kałymon „Teofil”. Jednostka została podzielona na cztery bataliony, a każdy z nich na trzy, cztery kompanie. Rozpoczęto intensywne szkolenie, mobilizację dowództw pododdziałów, wzmożoną działalność łączności konspiracyjnej i bojowej, rozbudowę służb wojskowych, pracę propagandową.

W rozkazie operacyjnym nr 1 mjr. „Bolki” określone zostały najważniejsze zadania inspektoratu na wypadek powstania lub „Burzy”. Zgodnie z nimi I batalion 116 pp miał służyć do wsparcia akcji powstańczej w Inspektoracie Rejonowym Zawiercie, IV batalion - do udzielenia pomocy Inspektoratowi Rejonowemu Sosnowiec, bataliony II i III przeznaczono do dyspozycji dowódcy Grupy Operacyjnej „Kraków” płk. Edwarda Godlewskiego „Gardy”, celem podjęcia działań na kierunku krakowskim.

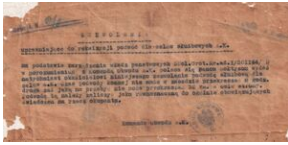
Na przełomie lipca i sierpnia 1944 r. oddziały podziemia niepodległościowego w inspektoracie opanowały Obwód Pińczów oraz wschodnią część obwodu miechowskiego, gdzie utworzono wolną od okupanta enklawę nazywaną w historiografii „Rzeczpospolitą Kazimiersko-Proszowicką”. W związku z tym jednostki AK w rejonie Olkusza pozostawały w stanie zwiększonej gotowości do ewentualnych uderzeń na wroga. 3 sierpnia 1944 r. opanowano przejściowo Skalę, usuwając z miejscowości Niemców. 6 sierpnia sztab 116 pp przebywał w warunkach koncentracji w leśniczówce koło miejscowości Trzyciąż w środkowej części Obwodu. Tego samego dnia miejsce postoju dowództwa zaatakowali Niemcy. W nierównej walce siły osłonowe AK zostały wyparte, po czym okupant dokonał pacyfikacji części wioski, mordując kilkunastu jej mieszkańców.

Pod koniec sierpnia oddziały AK z południowej i środkowej części obwodu ruszyły pod dowództwem plut. pchor. Leonarda Wyjadłowskiego „Ziemi” na koncentrację oddziałów dywersyjnych i partyzanckich inspektoratu do lasów koło Sancygniowa na pograniczu miechowskiego i pińczowskiego. Tam utworzyły 2. kompanię partyzanckiego batalionu szturmowego kryp. „Suszarnia”. Od października 1944 r. na terenie obwodu zintensyfikowano zwalczanie bandytyzmu. Ostatnią akcją przeciwko bandytom i konfidentom przeprowadzono we współpracy z oddziałami Ludowej Straży Bezpieczeństwa i komunistycznej Armii Ludowej, 7 stycznia 1945 r. w miejscowości Pilica.

Według stanu na 31 grudnia 1944 r. liczebność AK w rejonie Olkusza wynosiła prawie 2500

żołnierzy.

Tekst Cezary Brożek

Odnalezione w Olkuszu
archiwum 116 pp AK.
Fot. IPN